

Policija mora stražiti še mrtva anarhista!

10.000 oseb je posetilo prvi dan mrtvaški oder, na katerem ležita Sacco in Vanzetti. Izgredi pred pogrebniškimi prostori. Neka ženska je bila aretirana in policisti so osuvali par moških s pestmi in koli. — Demonstracije v Parizu se nadaljujejo. — Spominske svečanosti v Chicagu prepovedane!

Chicago, Ill., 26. avg. — Policijski načelnik Hughes je večer odredil, da se preperejo spominske festivacije, katere je aranziral tukajšnji Sacco-Vanzettijev obrambni odbor z drugimi organizacijami vred za prihodnjo nedeljo. Policija je obvestila lastnike dvoran, da ne smejo oddati prostorov v ta namen. Odbor je skušal dobiti Ashland Auditorium ali Coliseum.

Boston, Mass., 26. avg. — Sacco in Vanzetti sta zadnjih sedem let njihovega življenja preživela v neprestanem obroču močne policijske straže — in ta straža je še vedno okrog njiju, ko sta že mrtva. Ali tudi mrtvi grizejo?

Trideset debelih policajev stoji pred pogrebniškim zavodom v West Endu, kjer ležita Sacco in Vanzetti.

Takoj prvi dan, ko sta bili trupli postavljeni v pogrebniški sobi na ogled občinstvu, je 10.000 oseb posetilo zavod in karakalo mimo dveh krat.

Sacco in Vanzetti ležita v zelo priprostim krstama iz mahogovine, ki sta oviti z rdečim suknom. Oba imata na sebi črno obleko, belo srajco, ovratnik in črna pentlo. Krsti ležita druga poleg druge na stojalu sredi sobe, okoli pa je na stenah na črna gora venec. Mnogo venec je prišlo iz oddaljenih krajev Amerike.

Radi enega venca je prišlo večer popoldne skoraj do prelivanja krvi pred pogrebniškim zavodom. Miss Mary Donovan, članica Sacco-Vanzettijevega obrambnega odbora, je položila h krsti venec, h kateremu je bil pripet napis z velikimi črnimi črkami: "Glejte, kako sem pokazala tema anarhističnima — (Podpis.) Sodnik Thayer."

Od Soerata do Saccu

Dva severnokatoliška dnevnikarja priobčila besede Sokrata njegovim sodnikom.

Raleigh, N. C. — Tukajšnja dnevnikarja "Raleigh News" in "Observer" sta dan pred eksekucijama Saccu in Vanzettiju priobčila govor Sokrata, ki ga je govoril ta grški modrijan svojim sodnikom, ko so ga obsodili na smrt. Govoru nista dodala komentarja. Sokrat je bil obsojen na smrt, ker je bil v opoziciji proti tedanjemu priznaniemu redu. Prišel je z besedami:

"Moji prijatelji. Težko se ni ogniti smrti, ampak težko se je izogniti krivici, ker krivica je hitrejša kot smrt. Jaz sem star in gibljem se počasi. Toda počasnejši tekač me je prehitel, moji obtožitelji so predzrni in urni, a prehitel jih je urnejši tekač, ki je krivica. Zdj odhajam, ko sem obsojen od vas na smrt." Ko je povedal sodnikom v obraz: "Prerokujem vam, ki ste moji morilci, da vas po moji smrti čaka veliko hušja kazen, ki ste jo določili zame. Mene ste ubili, da se izognete tožitelju in ne bodete dali računa od svojega življenja. Ampak to se ne bo zgodilo, kot vi mislite, ampak popolnoma drugače. Kajti tožitelji bodo veliko številnejši kot so zdaj, tožitelji, ki sem jih jaz pridržal, kajti mlajši so in bolj strogi bodi z vami, in bolj jeznji bodete nanje." Nato je končal z besedami: "Kajti vi mislite, ako ubijate ljudi, da utečete tožitelje."

Atlanta, Ga. — Policija E. C. Lyle in Claude Webb iz Atlante sta iskala tihotapec blizu Groganovega distrikta. Nepričakovano so padli strel v gošči in policaja sta bila zadeta v noge. Rane niso smrtonosnevarne. Napadalci so ušli.

Norwalk, O. — Farmlarica Mary Hiks je v pomotoma vili la na ogenj gazolin mesto kurivnega olja. Nastala je silna eksplozija, ki je ubila pet oseb, dve pa hudo poškodovale.

Z DELAVSKEGA BOJNEGA POLJA V NEW JERSEYJU

Delavska kandidatska lista v Passaicu. — Brivski pomočniki končali stavko. — Vozniki proti diktaturi na trgih.

Passaic, N. J. — Trije voditelji stavke tekstilnih delavcev kandidirajo v občinski svet Garfielda. Kandidatje so Gus Dick, predsednik lokalne organizacije tekstilnih delavcev, Felix Panerisi, njen blaginjak, in John Dianto, ki je bil na potovanju sedemnajst mesecev s filmi iz Passaicu.

Elizabeth, N. J. — V gledališčih Gaiety, Royal in Strand so zastavljali kinematografski operatorji iz simpatije do tovarnišev, ki so zaposleni pri tvrdki Crissedge Theaters Inc. v New Yorku. Komaj se je to zgodilo, je podružnica te tvrdke takoj zaprosila na sodišču za sodnijsko prepoved. Unija zahteva, da tvrdka Crissedge nastavi po dva operatorja v utici in zopet nastavi operatorje, ki jih je odslavila.

Hoboken, N. J. — Tukajšnji brivski pomočniki so škinili stavko za povišanje mezde. Izvojevali so dva dolarja medzadega povišanja na teden. Minimalna meza znaša \$32 na teden, vrh te pa prejmejo po 50 odstotkov od prejemkov prek \$44 v tednu. Delavnik ostane do osmih zvečer, dasi ko zahtevajo tudi znižanje delavnih ur.

Newark, N. J. — Gillen, ravnatelj parkov in javnih postojališč, nikakor ni zadovoljen samo s tem, da se je proglasil za varuha javnega reda in miru in cenzorja govorov na shodih, ki so se obdržavali ob času gibanja v interesu Saccu in Vanzettiju, ampak zdaj hoče dobiti po svojo kontrolo še vozniške, ki dovažajo produkte s farm na trg.

Vozniki so se seveda krepko postavili v bran in so najeli odvetnika. Oni izjavljajo, da Gillen zaradi tega izdaja posebne listke in dovoljenja, da bo prejel še več legalne podkupnine.

Organizirani delavci nastopijo v prihodnjem letu proti izvolitvi Gillena. Proti njemu bo najbrž kandidiral delavec.

Frank Stasio, bivši puškarski zvezdenec za Dupontovo kompanijo, izjavlja, da je bila pred petdeset leti možna diferenca na izstreljenih kroglih, ko se niso poznali avtomatičnih strelnikov za vrtnje puškinih in samokresovih cevi. Stasio se norčuje iz pričevanja majorja Calvin H. Goddarda, ki je samega sebe proglasil za zvedenca glede izstreljenih krogelj in je omagal državnemu pravdniku v procesu proti Saccu in Vanzettiju.

Goddard je načelnik komercialne družbe, ki pošilja svoje zvedence, da pričajo o kroglih v kriminalnih zadevah. Njegovo pričanje je bilo raztrgano na kosce v znani Hall-Milsovi pravdi v New Brunsvicku, ampak kljub temu je položil precejšen račun. Račun je bil zanj najbrž glavna reč.

NOV AMERIŠKI PLES.

"Kinkajou" mu je ime.

New York, N. Y. — Tisoče plesnih učiteljev se je na zborovanju v tem mestu izreklo, da se novi ples imenuje "kinkajou", ki se bo plesal leta 1927-1928 v Ameriki. Predloženi je bilo več plesov. Med temi "Dizle Stomp", pri katerem se telo tresse, kakor da bi silna burja pretresavala in majala drogeve. Ta ples je prejel drugo priznanje. Predložen je bil "Lindberghov valček", pa "Jenkijsko šopirjenje."

All smo pred novim omreženjem delavskih žrtv kapitala na ljubo?

Več ko dvajset rudarjev aretiranih v Cheswicku. — To je posledica napada državne policije na protestni shod, pri katerem je bil tudi en državni policaj ustrelen.

Pittsburgh, Pa. — V Cheswicku, Pa., je bilo aretiranih več ko dvajset rudarjev. To so posledice napada državne policije na miren shod, na katerem so udeleženci shoda protestirali v interesu Saccu in Vanzettiju. To aretacijo na debelo smatrajo delavski voditelji za novo omreženje delavcev na debelo.

Na predvečer eksekucije Saccu in Vanzettiju se je v Cheswicku zbralo na tisoče delavcev, da se izrečejo mirno in dostojno, da Sacco in Vanzetti dobijo novo obravnavo in se tako dokaže, da sta nedolžna pri zločinu, ki se njima potdika, ko se je četa državnih policajev zakadila v ljudsko množico, držeč v rokah samokrese in količke. Količki so padali na desno in levo, po glavah moških in ženah. Pri tem napadu je bilo veliko udeležencev shoda ranjenih, kajti državni policaji so udrili brez usmiljenja in težko. V tej vihri državnih policajev na ljudstvo je bil ustrelen tudi en državni policaj. Strel je oddal neznanec.

Tukajšnji častniki se niso poročali, da so prišli neznanca, ki je streljal na policijo. Ampak aretirani so bili udeleženci shoda, ki niso storili drugega, kakor da so prišli na shod.

Ljudsko mnjenje je, da bi shod izvršil v največjem redu in da bi se udeleženci mirno razšli, ako bi državna policija ne naskočila shoda. Ljudstvo tudi ugiba, zakaj tovariši ustreljenega državnega policaja niso prijeli onega, ki je oddal strel na policijo. Pešee vendar ne more uti konjeniku tudi v ljudski gneči, modruje ljudstvo v tukajšnjem mestu.

Pobojniki premogovne kompanije aretirani

Eden izmed pobojnikov je vrzel solzno bombo v hišo stavarja. — Obtoženi so poizkušeli ubiti.

Nanty-y-Glo, Pa. — Pobojniki, ki so jih najele premogovne družbe, da z brutalnim ravnanjem uženejo stavarje, so res ljudje, ki se dobe v največjih vlemestnih človeških nižinah, kar dokazuje tukajšnji dogodek, pri katerem so se pobojniki spustili v boj z mestno policijo.

Mestni policaji so obkolili enega izmed pobojnikov, ki je vrzel solzno bombo v hišo stavarja. Pobojnik pa ni bil sam. Pri njem sta bila še dva njegova malopridna pajdaša, oborožena s samokresi in lovskimi puškami. Ko so mestni policaji tem trem ptičkom napovedali aretacijo, so pobojniki zagrozili: "Vi ne bodete nikogar odgnali od tukaj" in namerili so puške in samokrese na mestne policaje. Mestnim policajem je prišla na pomoč državna policija in skupnim policijskim silam se je posrečilo ugnati pobojnike in jih aretirati.

Pobojniki so zdaj obtoženi poizkušene uboja.

V tej občini je bilo izvoljenih nekaj občinskih mož na delavski glasovnici. To je omogočilo, da pobojniki ne smejo metati solznih bomb svojevoli in da strahujejo mestne občine, tam, kjer so v občinskem zastopu kompanijski podporniki in tihotazji. Iz tega dogodka se lahko delavci uče, kolike vrednosti je zanje delavska politična organizacija.

KDO JE KRIV LJUDSKE REVOLUCIJE NA JUGU?

Bogatini, bankirji, veleposesniki, plantažniki itd. se zgovarjajo na poplavo. — To je pa samo deloma resnično. — Koliko?

Chicago, Ill. — Veleposesniki, plantažniki in bankirji, tvo-reči vladajoči razred v južnih državah, so s slabim gospodarstvom zavedli najbogatejše okraje v južnih državah v gospodarske poteškoče in revščino, zdaj imajo pa še pogum trkati na dobro narodovo srce v imenu njihovih roparjih in lačnih peonov. Ti žentlemanji kriče, da je poplava reke Mississippi kriva vse nesreče na jugu.

To je deloma resnično, posebej glede pelagre, ki se je pojavila na poplavljenem ozemlju. Pelagra razasaja tam, ali pelagra ni povzročila poplave, kar dobro ve oligarhija plantažnikov, zemljiščnih veleposesnikov in bankirjev na jugu. Pelagra povzroča slaba hrana, ki nima pravih redilnih snovi in ki ni pravilno urejena in sestavljena. Pelagre ni zakrivila reka Mississippi, ampak jo je oligarhija. Bogatini ne zbole na pelagri, ampak samo reveži. Skozi leta in leta so izkoriščali mezdne sužnje in farmarje, in pustili so jim komaj toliko, da življenje ni ušlo iz telesa. Skozi leta so plenili revno ljudstvo, računajoč mu odušerke obresti in skubili so ga v svojih kompanijskih prodajalnah.

Ko je prihrumela poplava, je ušla ljudstvo v nesrečni kačeni in ahrambami. Oligarhija je ubila gos, ki je legla zlata jajca. Neki Leroy Percy iz Greenville, Miss., pravi, tu ni sveta, ki bi bil kaj vreden. Ampak to ni resnica. Zemlja okoli Greenvilleja je najbogatejša na svetu. Ravnotako je največ poplavljenega sveta v Louisiana, ki bi dal trikrat v letu pridelek, ako bi ga obdelovali svobodni farmarji kot svobodno zemljo. Vrednost sveta se bo tam večala z rojstvom vsakega deteta v Združenih državah.

O Percyju pravijo, da pripo-roča, da federalne banke iztirjajo vknjiženi dolg na plantažah v južnih državah, tako da bo lahko vsak prišel čisto na novo. To se lahko zgodi, ako se svet zopet prodaja po nizki ceni prvotnim lastnikom z izgubo druge vknjižbe za upnike. Kaj takega lahko koristi v južnih državah samo enemu razredu — plantažnikom, zemljiščnim veleposesnikom in bankirjem, kajti oni nimajo ničesar več, na kar bi se dal vknjižiti dolg.

Ako federalne banke iztirjajo vknjiženi dolg, tedaj se naj plantaže več ne izročijo sedanjim nesposobnim lastnikom, ki so jasno kot beli dan dokazali svojo nesposobnost. Plantaže naj razdelje v farme po 40 akrov in jih prodajo popolnoma opremljene na večletno odplačevanje in na nizke obresti ljudem, ki jih je oligarhija ropala, ljudem, ki obdelavajo zemljo. To je pravična pot za rekonstrukcijo poplavljenih distriktov, ker bi svobodni ljudje obdelovali svobodno zemljo. Na ta način bi banke na deželi ne izgubile enega centa, kajti zemlja je vredna veliko več, kot je zadolžena. To je edina pravična pot, ampak po kateri se ne bo nikdar hodi-lo, ako lahko to preprečijo Herbert Hoover in pripadniki južne oligarhije.

Dunajska mestna hiša v plamenu.

Dunaj, 26. avg. — Snoci je izbruhnil požar v dunajski mestni hiši. Domneva se, da so ogenj nalašč potaknili sovražniki socialistične uprave.

Novo letalske tekme; polet mladega Američana v Južno Ameriko

Paul Redfern, Linberghove starosti, je sam poletel v Rio de Janeiro iz Georgije. — Druga dva ameriška letalca sta se napotila okrog sveta po zraku.

Brunswick, Ga., 26. avg. — Paul Redfern, 25letni in drobni mladenič, je večerj opoldne poletel s tukajšnjega letališča v Rio de Janeiro, glavno mesto Brazilije v Južni Ameriki. Ako doseže svoj cilj brez prestopa, naredi svetovni rekord, kajti daljava znaša 4600 milj. Redfern je odplul po zraku sam v monoplanu "Port of Brunswick". Dospeti ima tja v 50 urah in preleteti mora 2500 milj daljave nad morjem, v katerem so le tu in tam majhni otoki. Letalec je vzel s seboj dovolj hrane za dva tedna in štiri galone vode. Ima v letalu vso pripravo proti kačjim strupom in za boj z zvermi v slučaju, da se mora spustiti na tla v kakem džungli; dalje ima parafut, zložen čoln, signalno pištolo in aparat za distiliranje vode. Ako mu zmanjka goriva, pojde v Pernambuco, ki je 1200 milj bližje v Braziliji kot Rio de Janeiro. Radia nima. Redfern ne čaka nobena nagrada, pač pa samo čast, da je prvi izvršil panameriški polet. Polet so financirali meščani Brunswicka s prostovoljnimi prispevki.

New York, 26. avg. — Edward F. Schlee in njegov pilot William S. Brock sta se večerj zjutraj dvignila v zrak s letališča Curtisa na Long Islandu na polet okrog sveta. Seveda imata mnoge postaje v programu. Snoci sta pristala v Old Orchardu, Me., danes pa poletita v Harbor Grace v Kanadi. Letalca nameravata končati polet okrog sveta v petnajstih dneh. Dosedanji rekord je 28 dni. Iz Kanade poletita v London. Njune nadaljne postaje so: Stuttgart v Nemčiji, Belgrad v Jugoslaviji, Carigrad v Turčiji, Bagdad v Mezopotamiji, Bunder v Perziji, Karači, Alahabad in Kalkuta v Indiji, Turaino v francoski Kini, Hongkong na Kitajskem, Tokio na Japonskem, Sand Island v Pacifiku, Honolulu na Havajih, San Francisco, Cheyenne, Chicago in Detroit v Združenih državah in Harbor Grace v Kanadi. — Schlee je doma iz Detroita.

EN SAM SE JE RESIL Z LADJE.

Dvanajst jih je pa požrla morje.

Stockholm, Švedska. — Finska ladja je pripeljala sem edinega mornarja, ki se je rešil s švedskega parnika "Tryggve". Ta parnik je zapustil tukajšnjo loko dne 13. avgusta, in se je takoj pogreknil naslednji dan. S parnikom vred se je potopilo šest pomorščakov. Dan kasneje je zapustilo ladjo pet mornarjev in dva potnika. Odrinili so od ladje v majhnem čolnu. Njih trpljenje je bilo neizrečno. Nekateri so podlegli trpljenju, drugi so ponoreli in poskali v morje. En sam je ostal v čolnu, katerega je končno zagledala finska ladja in ga rešila.

VIHAR POVZROČIL ŠKODO OB OBALI NOVE ŠKOTSKE.

Ladje so bile potopljene ali vržene na obrežje.

Halifax, N. S. — Silen vihar je zopet divjal ob obrežju Nove Škotske. Obrežje je pokrito z ladijskimi podrtinami. Majne ladje so se potopile ali so bile vržene na obal. Vihar so spremljali silni deževni nalivi. Vihar je divjal hitro osem in štirideset milj v uri.

SITUACIJA RUDARJEV V IOWI AKUTNA

Governer Hammill grozi stavkarjem z milico. Izvajanje rudarjev. Distriktni predsednik odgovarja governerju.

Centerville, Iowa. — Iowski governer Hammill je v četrtek zagrozil rudarski organizaciji, da pošlje državno milico v okoliš premogovnikov, ako rudarji ne opuste piketiranja rogov. Lastniki rogov so začeli najemati stavkokaže in skušajo odpreti premogovnike na temelju odprte delavnice.

Governer je poslal Joe Morrisa, predsednika rudarske unije v Iowi, "ultimat." Očita Morrisu, da ne drži svoje besede, katero je dal, da bo skrbel za mir.

Morris pravi, da je governerjeva grožnja prvo znamenje, da se je Hammill podal baronom premoga in zdaj jim namerava postreči z vojaštvom. Predsednik je obljubil, da rudarji ne bodo motili miru tekom stavke, ni pa nikdar rekel, da se rudarji odrečejo piketiranju, ker to pravico imajo po zakonu. Ako governer misli, da rudarji nehalo piketirajo, se moti. Rudarji bodo vztrajali.

Tak je bil odgovor Morrisa governerju Hammillu.

Des Moines, Iowa. — Iowski magnatje premoga so začeli izsilivati rudarje na konflikte in jim podtikati zločine. Pred nekaj dnevi je bil najden na drevesu blizu hiše, v kateri stanujejo stavkokaži, obeh slavnih mož z napisom: "Nekdo, ki zdaj dela, bo drugi, ki bo visel na tem stropu."

Serif dolži stavkarje, da je to njihov signal za nasilje. Rudarji pa odločno odklanjajo vsako zvezo s tem strašilom.

Šangaj tudi pade?

Cete diktatorja Suna vzeti Nanking in zdaj prodirajo v Šangaj.

Šangaj, 26. avg. — Bitka med četami severnokitajskih diktatorjev in kantonake armade za Šangaj je blizu. General Sun Cuanfang je okupiral Nanking in zdaj prodira na jug proti Šangaju. Bajje je že osvojil pristanišče mesto Tungčav ob reki Jangtse in se nahaja še 50 milj od Šangaja.

Radikalni in zmerni elementi v kuomintangu so se zedinili in zdaj se pripravljajo na reokupacijo Nankinga.

POLICIJSKI LAJTNANT SUSPENDIRAN.

Vozil se je v ukradenem avtu.

Chicago, Ill. — Policijski lajtnant John W. Loftus je suspendiran. Obtožen je, da je lastoval ukradeni avto. Suspendizjo je odredil policijski načelnik Hughes. Policijski lajtnant Michael Vaughn, ki lovi tatove avtov in laže ukradene avte, je pogledal avto policijskega lajtnanta Loftusa, ko je stal pred policijsko postajo. Na vratih avta so bile začne črke policijskega lajtnanta.

Ko je detektiv dvignil klobuk nad strojem, je videl, da je bil avto ukraden dne 24. maja Edward Muellerju iz Detroita.

Lajtnant Loftus služi policiji že pet in dvajset let.

Mehika izključila ameriške filme.

Mexico City, 26. avg. — Mehika vlada je prepovedala uvažanje in prevajanje filmov de-vetnajstih ameriških filmskih družb iz razloga, ker filmi teh družb grdi in zasmejujejo mehiško vlado in mehiške institucije.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cincero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inostranstvo \$9.00.
Naslov za vse, kar ima stik s Naročnikom:
"PROSVETA"
2857-59 No. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society
(Owned by the Slovene National Benefit Society)
Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS
Datum v oglepanju n. pr. (July 31-1927) poleg vašega imena na naslovu: "Prosveta" in s tem dnevom poteka naročnina. Ponovite jo pravočasno, da ne preneha.

KRIVICE V KAPITALISTIČNI CLOVEŠKI DRUŽBI.

Osem sto dolarjev na leto za nujno potrebno, koristno in težko delo.

Perica, ki dela v washingtonskih pralnicah zasluži povprečno osem sto dolarjev na leto, ali manj kot petnajst dolarjev na teden. Veliko peric pa zasluži manj kot 12 dolarjev na teden in le sedem odstotkov njih zasluži več kot dvajset dolarjev na teden.

To so goli fakti, ki jih je poročalo te dni časopisje o zaslužku peric, ki opravljajo izredno važno sanitarno delo v človeški družbi.

Zdaj pa pogledimo, kaj se skriva za temi golimi fakti? Ta povprečni zaslužek pove, da perice zaslužijo mesečno nekaj drobcev več kot \$66.50. Vprašanje nastane, ali se ob času današnje dragine ena oseba lahko prehrani s \$66.50 mesečno, ne da bi trpela pomanjkanje? Odgovor na to vprašanje je, da ne, ako skušamo izdatke omejiti tudi na najpotrebnejše za dostojno človeško življenje. Ako perica izda za stanovanje na mesec le \$25, za razsvetljavo in kurjavo \$6, za voznino na delo in od dela domov \$5, obleko in obubo \$3, tedaj je izdala na mesec \$39 in ostane ji samo še \$27.50 za kritje vseh drugih življenjskih stroškov. Tu niso všteti stroški za zdravnik, zavarovanje proti boleznim in za pogreb, časnike, cerkev, in druge izdatke, ki so v moderni družbi neizogibni poleg stroškov za hrano. Veliko peric pa ne zasluži niti \$66.50 mesečno. Veliko jih je, ki zaslužijo manj kot \$12 na teden, kar pomeni, da zaslužijo mesečno manj kot \$52. Tem pericam ostane po odbitku \$39 le \$13 mesečno za kritje vseh drugih življenjskih stroškov, ali manj kot petdeset centov na dan. Le sedem odstotkov peric zasluži več kot dvajset dolarjev na teden, in te so večinoma predelavke, ali pa delajo v pisarni. Veliko teh peric je obdvojenih, druge imajo na skrbi invalidne soproge, bolne otroke ali pa svoje obnemogle starše.

Ako se zavedamo tega dejstva, tedaj lahko spoznamo, v kakšnih strašnih in mizernih razmerah žive izredno koristne delavke za človeško družbo. "Visoke" dame se navadno ozirajo zaničljivo na te delavke. Kadar govore o njih, tedaj imajo v mislih neka nižja ženska bitja, ki opravljajo najnižje delo v človeški družbi. Vprav te dame imajo najmanj pravice govoriti o teh delavkah zaničljivo, prezirljivo in poniževalno. Ako bi teh delavk ne bilo, bi uši in drugi mrčesi ujedli te "visoke" dame, ali bi pa morale same stopiti k čebri in ženti in oprati svoje, možože in otroško perilo. Nobeni teh "visokih" dam še na misel ne pride, da te delavke opravljajo za obstanek moderne človeške družbe sanitarno delo, brez katerega moderna človeška družba obstati ne more. Moderna človeška družba lahko obstoji brez milijonarjev, bankirjev, bogatih grabežev, duhovnov in redovnic, "visokih" dam in še več drugih parasitov v človeški družbi, ne more pa ostati brez delavcev in delavk, ki odpravljajo nesnago in skrb za čistost, ker bi moderna družba kljub vsem svojim palačam, mošejam, pagodam in cerkvam poginila v svojem lastnem blatu, ako bi ne bilo nikogar, ki bi odstranjeval nesnago in skrbel za čistost.

Kljub temu pa delavkam v glavnem mestu — Washingtonu, za katerega velja isti izrek, kot za Dunaj, da kdor hoče na Dunaj, mora pustiti trebuh zunaj, plačajo povprečno na leto borih \$800.

To je tista velika krivica v kapitalistični človeški družbi, da je oni, ki opravljajo eno izmed najvažnejših del za obstanek človeške družbe, plačani najslabše, vrh tega pa še zaničevani in zasmehovani kot bitje nižje vrednosti.

Kapitalistična človeška družba je na glavo postavljen svet. Bogati postopajo, farizeji in hinavci so spoštovani, umaki in ročni delavci pa prezirani, ker gospodarji s svojimi ustanovami in napravami skrbijo, da delavno ljudstvo ne pride do spoznanja, da je vse na svetu plod umskega in ročnega dela, kar je potrebno, da človeški rod ne izgine s tega sveta, kot so izginile predpotopne živali.

Razvoj kinematografske industrije

Pred l. 1908 ni bilo resnično velikih kinematografskih družb s trdnim finančnim ozadjem. Tedaj pa so Adolph Zukor, rojen na Ogrskem, Carl Laemmle, rojen na Nemškem, in drugi magnati ustanovili svoje družbe in ustvarili organizacije na solidni in trgovski podlagi. Oni, ki so bili v gledališkem poslu in ki so poprej smatrali kinematograf kot novotarijo, za katero bo občinstvo kmalu prestalo noreti, so sedaj medli primeru teh podjetnih pionirjev. Ker je potreba po dolgih slikah postala čim dalje večja, so tudi gledališča, ki so jih razkazovala in imela vedno nove slike, začela prinašati izborni dobček. Priljubljenost najbolj popularnih igralcev je imela za posledico, da so njihove plače vedno bolj poskočile do višin, o kakršnih nikoli gledališki igralci niti ni sanjal pred kratkim časom.

Gledališki oder je uporabil nekoliko tisoč let za svoj dosedanj razvoj. Kinematografsko gledališče pa je v dvajsetih letih doseglo skoraj enak razvoj. Zgradila so se velika in manjša kinematografska gledališča v mestih in tudi v najmanjših naselbinah.

Takoj po vojni so se v kinematografski industriji izvršila velika združenja družb v večje skupine. Velike kinematografske družbe so spoznale, da morajo še boljše uspeti, ako se združijo. Najbolj značilna je združitev Metro, Goldwyn in Mayer družb, ki tvorijo sedaj eno samo veliko podjetje, katero izdeluje približno šestdeset dolgih programnih slik na leto poleg stotin manjših slik. Kaj takega ne bi bilo mogoče doseči brez velikankega aparata in velikih kapitalov. Za eno samo sliko, kot je "Ben Hur", so potrošili štiri milijone dolarjev.

Z razvojem industrije je nastala navada najemati v veliko število takozvanih "extras", igralcev-dinarjev za nastope velikih mas in za manjše vloge. Družbe z igralci se dostikrat podajo na islete v daljne kraje, kjer je najbolj primerna okolica za potrebne prizore v igri. Temu pravijo "igrati na lokaciji".

Drug razvoj v filmskem svetu, katerega pa se je dandanes nujno kinematografska umetnost že precej osvobodila, je bila navada izdelovati takozvane "type" slike. Neka družba je, na primer, imela velik uspeh s kakim filmom o vojni; takoj so druge družbe začele izdelovati vojne filme. "Miracle Man" je bil uspešen film, ki se je bavil z vero; takoj smo imeli celo vrsto verskih filmov. Potem je prišla vrsta "vamp" slik, katerih junakinja je bila krasna, ali sebična sirenica. To posnemanje pa je ob koncu vojne precej ponehalo.

Med tem se je razvil takozvani "newreel", filmski posnetek najnovejših važnejših dogodkov. Dandanes imajo vse večje družbe v svoji službi veliko število fotografov po vsem svetu, ki so vedno na licu mesta, ko se kaj važnega godi. Važnost tega časnikaškega kinematografa za pravilno pojmovanje sodobnega sveta in bodočih zgodovinarjev je velikankega. Vsi ti filmi ostanejo ohranjeni v arhivih. Tega poprej ni bilo. Kaj bi mi danes dali, da bi mogli videti a svojimi očmi, kar se je zgodilo pred enim ali več stoletji?

Po vojni je v kinematografiji opaziti tendenco proti realizmu in opisovanju vsakdanjega življenja, dočim imamo manj kostumiranih in zgodovinskih slik. Iz kratkih komedij pa so se razvile dolge komedije, ne le kot nameček k dramakemu filmu, ampak kot glavna točka programa.

Velikankega popularnost kinematografa je dandanes najbolj razvidna iz dejstva, da občinstvo širom Združenih držav plačuje vsak dan čez dva milijona dolarjev za vstopnine v kinematografska gledališča. Številni gledalci pa tekmo enega tedna znaša približno toliko, kot

je polovica vsakega prebivalstva Združenih držav. Čez \$300,000 ljudi dobi svoj zaslužek od kinematografa. Vsako leto se producira čez 750 filmskih iger polne dolžine, da ne omenjamo krajših filmov.

Z razvojem kinematografa kot najbolj demokratične oblike gledališke zabave v dosedanjih zgodovini človeštva se je uveljavila raba kinematografa tudi za druge svrhe. Tekom minulih petih let je kinematograf postal eden izmed največjih vzgojvalnih činiteljev v državi. Filmi se razkazujejo v cerkvah, šolah in tovarnah v svojo podoba. Potom filma more delavec dobiti najboljše pojme o rabi strojev in nevarnosti nezdod. Kirurške operacije se pred očmi potome filma. Za nazorni poduk v raznih znanstvenih strokah ga ni boljše sredstva kot film.

Eroplani, opremljeni s kinematografsko kamero, se rabijo za napravljanje map, ki so bolj zanesljive kot vse prejšnje mape. In kak bo še razvoj kinematografa; nihče ne more reči. Tehnika vedno napreduje in vsak dan nam razodeva nove čudeže. — F. L. I. S.

Časnikarji v Italiji opolirajo na Ligo

Kongres narodnostnih manjšin svet razsvetljuje Mussolinija. Primorski Slovenci so iznesli svoje pritožbe.

Zeneva, 26. avg. — Zastopniki petih italijanskih listov, katere so fašisti zatrli, so se prišli na Ligo narodov zoper tiransko postopanje Mussolinijeve vlade. Tajnik, Sir Eric Drummond, je sprejel pritožbo. Zraven je prošnja, da Drummond predloži njihov protest mednarodni časnikaški konferenci, ki se zdaj vrši v Zenevi. Na pritožbi so podpisani bivši poslanci Treves, Cianca in Turati ter dva urednika, Nenni, bivši Mussolinijev prijatelj, ter Schiavetti. Potlačeni listi, ki jih zastopajo, so: "Il Mondo", organ umorjenega bivšega justičnega ministra Amendole, "Justizia", ki ga je izdal najumornij Matteotti, "Voce Repubblicana", edino glasilo italijanskih republikancev, "Avanti", socialistično glasilo in "La Critica Sociale", ki ga je izdal stari socialist Turati preden je poginil iz Italije.

Zeneva, 26. avg. — Konferenca mednarodnih manjšin je bila včeraj zaključena. Na zadnji seji so se ljuto sprli delegatje nemške manjšine na Poljskem in poljske manjšine v Nemčiji.

Dr. Vilfan, delegat primorskih Jugoslovancev in poslanec v Rimu, je energično obsodil zatiranje svoje manjšine v Italiji.

Rim, 26. avg. — Italijanska vlada je razkačena valed resolucij, ki so bile sprejete te dni v Zenevi na kongresu narodnostnih manjšin. Mussolini je jezen radi protestov, ki jih je izrekel dr. Vilfan v imenu primorskih Slovencev in Hrvatov, a najbolj ga jezi poročilo tirolskih Nemcev. Vlada amata, da je kongres delo Nemčije, ki bi rada imela priključitev Avstrije. To se pa nikdar ne zgodi, kajti Italija je že povedala pred enim letom, da nastopi z orožjem proti vsaki uniji Avstrije z Nemčijo.

KDO SEDAJ MEČE BOMBE?

Bomba je eksplodirala pred občestno krčmo.

Chicago, Ill. — Kdo sedaj meče bombe, ko sta Sacco in Vanzetti eksekutirana, so vpraševali ljudje; ko se je razleeta bomba s silnim treskom pred občestno krčmo, ki je poznana pod imenom "Magnet Inn". Razstrelba je bila tako silna, da je poslopje v razvalinah, na bližnji tovarni so pa popokale ve šipe.

Pred eksekucijo so časniki podtikali bombe ljudem, ki so simpatizirali s Saccami in Vanzetti, pravijo ljudje. Ali bo policija zdaj prišla k pameti in iskala bombe med omnimi ljudmi, ki žijejo leto in dan v konfliktu s postavami in ki zaligajo bombe že skozi vse leto, da se maščujejo nad tekmeči v tihotapski obrti s opojnimi pijanci?

IZ PRIMORJA

Iz Idrije so poslali letos v morskopolišče v Gradežu 3 bolehnih otrok, stroške plačala župnija. Goriska "La Vedetta dell'Isont" hvali fašistično človekoljubnost in dostavlja, da bo drugorodno ljudstvo s spoštovanjem videlo v fašizmu svojega velikega dobrotnika! Idrijci rudarji žive v bedi, ker jih italijanska uprava nevarno izema. Nedavno so jim znižali plače, da bi jim obetali povisek. Idrija je velika in na stotine je v njej bolehnih otrok. Ako bi imel fašizem, ki razpolaga z ogromnimi denarnimi sredstvi, res kaj srca do idrijskih otrok, bi jih poslal v Gradež večje število, pa ne samo 5 bačil!

Poročili se je kipar Fran Gorše z učiteljico Maro Kodričev. Rop v Brestovici. Pred poroto v Gorici se je vršila razprava proti štirim mladenicem, ki so bili obtoženi, da so lani oropali v Brestovici na Krasu Andreja Krolja ter mu vzeli 15,800 lir. Izmed obtožencev so prisotni trije: Jos. Pahor, Avgustin Perdec in Rudolf Ferfolja, od soten pa je Karol Perdec, ki je pobegnil iz zapora. Obsojen je Jos. Pahor na 8 let in 22 dni ječe, Perdec in Ferfolja sta oproščena. Takoj nato se je vršila razprava proti Karju Perdecu, ki je obsojen na 15 let ječe.

Italijanska pritožba. V seji 8. avgusta je sprejela tržaška komisija od 111 prošelj za izpremembo priljkov 7. Novi priljki v italijanski obliki so med drugimi: Verčič Verzi, Verh Verri, Učič Uccini, Crneta Cernotti, Repič Repl, Kavc Cauto, Watzke Vasco, Počkaj Poggi, Katalnič Catalini, Keršič Chersi, Blažen Blasoni, Krive Criutti, Črnič Cerni, Poljak Polla, Wachmann Vasani, Lapa-jowker David Laparini, Kolat-scher Collasero, Orlić Orlini, Andrejčič Andreucci, Kocjančič Cosciani, Antončič Antonini, Lechner Lenardi, Janković Giannini, Rodnik Rodenigo, Renčelj Renzi, Bandelj Bandi, Senica Nizzardi, Porok Porro, Gutman Bonomo, Grilanc Grilandi, Maršič Maraisco.

V Vipavski dolini je prvo grozdje že zrelo. Proda se ga mnogo po dve litri kilogram, pa tudi že po 1.50. Sadje bo letos še precej dobro obrodlilo. Hruške se plačujejo kmetu po 0.40 do 0.80, češnje po 0.80, breskve po 0.80. Sadje nosijo za vojaki, ki imajo vaje v gorovju nad Vipavsko dolino. Suša dela škodo, vendar ne toliko, kolikor so prizadeti razni drugi kraji v Julijski Krajini.

V Istri je valed suše poskočila cena koruze od 70 L za kvintal na 90, cena živini pa je vedno bolj nizka. Suša je pograbila tudi grozdje, tako da kmet obupa. Travniki in pašniki so suhi, vode ni, zlasti ne okoli Pazina, kjer je pošla tudi pitna voda.

Italijanski učitelj proti slovenskemu tovarišu. Pred goriki tribunal je bil pozvan učitelj Vilbald Komac, katerega je anonimno pismo dožalo, da si je lastil drva v škodo bolne uprave v Idriji. Komac je branitelj je dokazal, da je pisec anonimnega pisma italijanski učitelj Tavalo v Idriji, kakor je pozneje ta tudi priznal. Komac je bil oproščen.

Samomor. V Višnjem pri Podkrajju se je obesil 56letni Ivan Pepič. Revez je bil bolehen, gluhi in skoro popolnoma slep.

Kraški vodovod je po vojni precej časa dobro posloval. Zato so ljudje nekoliko zanemarili svoje kane, ki so se s travo razvstili. Zadnja tri leta je vodovod poleti je neredno dajal vodo, letos v suši počiva. Komenci podedat je dal na razpolago 500 lir za nakup bencina v svrhu pogona strojev, da bi spravili vodo v izsušene cevi. Par dni je bilo nekaj vode, danes morajo ljudje po nekaterih krajih cele ure dalec iskati vodo. Fašistična organizacija je ponosno napovedovala Kraševcem vodovod, ki bo imel vedno dovolj vode!

NAROČITE SI KNJURO "AMERIŠKI SLOVENC!"

Delavčeva opazovalnica

Piše Ivan Molek.

Čitateljevo pismo. Čitatelj "Opazovalnice" mi piše sledeče:

"Čenjeni sobrat: Že več let opazujem v Prosveti novice, članke in dopise, ki se po mojem mnenju slabo strinjajo z interesi strokovno organiziranega delavstva v Ameriki; ne morem takih plašari spraviti v soglasje s pravili S. N. P. J., člen XII, točka 8.

V Prosveti z dne 9. avgusta bi bil lahko iz tega dogodka v členu "Delavčeva opazovalnica" o brezposelnosti mehaniku izpustil alet nauk za delavce, in sicer: delavci se morajo udeleževati sej unij, h katerim spadajo in paziti, da volijo pošteno uradnike, da sodelujejo in kritizirajo na sejah in ne obcestnih vojaših, pa bodo videli, da se stvari na znotraj drugače kažejo kot od zunaj in tudi polsaj al bodo ljubljši.

Ker mi je Vaše javno delovanje v splošnem znano, Vam nočem podtikati slabih namenov. Opozarjam Vas samo na dejstva. Odmov se je že čital iz Barbertona, O., in Breezy Hills, Kans., dne 16. avg. Šad podobnih člankov z dne 9. t. m. pa dozor v naslednjih, ko se rojak zaklinja, da prej trava zraste na cestnem hodniku kot bo on stopil v organizacijo.

Upam, da se ne boste ozirali na morebitne slovnične napake tega pisma. Smatram, da sam s temi vsticami storil le svojo dolžnost, da Vas opozorim kot sobrat in sodrug na malenkost, ki pa niso brezpomembne, kar lahko trdim iz skušeni. Zelo spremembe v tem oziru ostajam z bratskim pozdravom H. Stanich, Cleveland, O."

Zdaj pa malo odgovora br. Stanichu. Ni pisal, da naj objavim njegovo pismo, a storim to vseeno, kar mi gotovo oprosti, saj se govori o vprašanju,

Ivan Molek:

Dežela bakra nekdanj in zdaj

(Daje.) Eno leto in štiri mesece sem urejeval "Glasnik" — in prišla je tudi name vrsta, da zletim na cesto. Ne radi plačje. Te nareče pri meni še ni bilo, hvala Jehovi. Bili so drugi, naravnost revolucionarni vzroki. Belopavlovič je bil medtem odšel ljublji. Napisal je mnogo jako dobrih satir in humoresk, ki so se žal izgubile. No, tudi on ni bil dolgo pri "Glasniku". Muks, ki je spet živel ob mlačini, je moleodaval, da bi ga vzeli nazaj in usmilili do se ga. Tisti čas je prišel k listu tudi Maks Buč, nekak znanega mislil-tudi grozdje, tako da kmet obupa. Travniki in pašniki so suhi, vode ni, zlasti ne okoli Pazina, kjer je pošla tudi pitna voda.

Tedaj so polskali novega urednika v rudniku. Nastavili so mene. "Glasnikova" luknja je bila moja prva časnikarska šola. Muksu so plačevali \$45 mesečno, meni so pa takoj obljubili \$50. Takrat sem bil star 23 let. Nikdar ne pozabim bli stega jutra, ko sem prvič šel na uredniško delo. Peter Belopavlovič, ki je bil upravitelj (upraviteljji so se tudi menjali vsake kvarte, je šele tisto jutro povedal bednemu Muksu, da je konec njegove službe. Pogledal je svetlo kot maček, pobral kape in jo usekal po cesti, kot da mu kdo kuri za petami. Tedaj pa sreča mene, ki sem nekako plašno mahal na njegovo mesto. "No, ali greš?" je silnil proti meni. "Ne pojdite, moj stol je prazen!"

Nato je šel v gostilno in tam sedel ter ležal toliko časa, da se ga odnesli ven. Čez teden dni se je stresnil — ko mu je zmanjkalo centov — in bilo mi je žal, da me je bil tako narušil, kakor da sem mu bil jaz kriv neurečje. Zahajal je k meni v uredništvo in včas mi je prinesel kak spis, za katerega sem mu iz svojega šepa rad dal par dolarjev. Spet je ležal v gostilni dan ali dva. Ubogi Muks!

Za menoj je prišel (iz st. paulskega semenišča) Frank Jauh, sedanji dr. Fr. J. Kern. Tudi on ni bil dolgo in spet je sedel Purgermajster na svoje staro mesto. Muks je medtem stradal kruha in še bolj izgajal, naposled je pa zbral tolopo stavkocinov in jih odpeljal v Zeigler, Ill., kjer je bil štrajk v premogovnikih. Tam se je mudil leto ali dve in spet odtrgal nazaj v Calumet. Ker niso mogli nikogar več dobiti, ko se je Plautz naveličal, je bil dober je živel. Izbruhnila je velika stavka in Schweizer je pridno mlátil po stavkarjih in kadil bakreni kroni.

(Daje pritožbo.)

Agitirajo za "Prosveto!"

Vesti iz Jugoslavije

RAZSULO RADICEVCEV V SLOVENIJI.

Okrožna organizacija HSS v Dol. Lendavi prestopila s 17 organizacijami v socialistično stranko.

Maribor, 6. avgusta.

"Volksstimme" glavno glasilo socialistične stranke Jugoslavije, prinaša v svoji današnji številki na uvodnem mestu pod velikim naslovom "Radiceva stranka v razsulu — Okrožna organizacija HSS v Dolni Lendavi prestopila s 17 organizacijami v socialistično stranko. Socialistični delavci in kmetje gredo skupno v volilni boj", naslednjo vest:

"Oblastno tajništvo socialistične stranke sporoča: Po pogajanjih s pooblaščenimi okrožnega vodstva HSS v Dolni Lendavi, je prestopila v ponedeljek dne 1. avgusta okrožna organizacija HSS s svojimi 17 krajevnimi organizacijami kompaktno v socialistično stranko Jugoslavije. O tem je bil napravljen zapisnik, ki so ga podpisali zastopniki mariborske oblastne organizacije SSJ in okrožni odbor HSS.

Ta vest ne bo le presenetila, marveč tudi veselo iznenadila mase socialističnega delavstva in selšajstva. Razkrojevalni proces, ki ga je že dalje časa opazovali v radičevskih organizacijah, je s tem samo pospešen. V Sloveniji je potemtakem Radiceva stranka likvidirana in odpravljena dolgoletna demagogija. V Prekmurju je izbruhnil proti Radici pravi val ogorčenja, ki se spontano izraža sedaj v prestopu cele okrožne organizacije v Dolni Lendavi."

Primerno temu sporazumu je bila danes sestavljena kandidatna lista SSJ za mariborsko celjsko volilno okrožje. Imenuje se "Enotna lista socialističnih delavcev in kmetov". Lista bo voljena v ponedeljek dne 8. avgusta. Nosilec liste je Josip Petek, oblastni poslanec in uradni OUZD v Mariboru, sreski kandidati pa so: Brežice: Josip Rihtar, rudar v Jasenovcu, namestnik Karel Ogorevc, usnjar v Pišecah. — Celje-Mozirje: Valentin Komavlj, vodja borze dela v Celju, namestnik Valentin Hraštnik, delavec v Spodnji Hudičji. — Dolina Lendava: Murska Sobota: Zvonimir Petrovič, koncipijent v Dolni Lendavi, namestnik Matija Gabor, zasebni uradnik v Dolni Lendavi. — Konjice: Franc Sušec, železničar v Zrečah, namestnik Martin Kvas, posestnik v Bostah. — Laško: Josip Sitar, župan v Trbovljah, namestnik Ivan Hrušič, strugar v Trbovljah. — Maribor, desni breg: Ljutomer: Josip Krajnc, železničar v Mariboru, namestnik Leopold Brenčič, železničar v Mariboru. — Maribor, levi breg: Viktor Grčar, učitelj in oblastni poslanec, namestnik, oba v Mariboru. — Ptuj-Ormož: Josip Pavel, profesor v Mariboru, namestnik Fran Gabrijel, uradnik OUZD v Ptuj. — Prevalje: Luka Juh, župan v Guštanju, namestnik Fran Stern, strojnik na Žerjavu. — Slovenjgradec: Josip Stratus, uradnik v Soštanju, namestnik Ferdo Rauter, uradnik v Soštanju. — Šmarje: Josip Čekić, mali posestnik v Mali Rodini, namestnik Franc Kropej, rudar v Flereški gori.

Nepojasnjen napad na dva rudarja. Dva rudarja iz Sitarjevega sta se vračala z vozom iz Šmartne. Se preden sta prišla do vasi Cerovce, sta prihitela iz kume dva znana fanta iz vasi Podbiča. Ne da bi oba rudarja sumila kaj hudega, sta skočila oba doleca k vozu ter zavpila: "Denar sem!"

Ker nista napadenca takoj izročila denarja, sta izvela napadalec ročice iz voza ter začela tolči po obeh rudarjih. Kakor domnenjeno, sta se spravila vsak na enega, ki se seveda v prvem trenutku radi preplašenosti nista mogla zavedati opasne situacije ter postaviti v bran.

Končno sta se zvelika oba preplašena potnika z voza, udarci pa so se pogostejše padali po njih.

Vpiti napadencev je preprečilo nadaljnje dogodke, in v bojazni, da pride kdo rudarjem na pomoč, sta jo napadalec udarila v gozd v smeri proti Jelši. Cesta je namreč precej prometna. Po napadu je pogrešal eden izmed rudarjev svoj denar, vsoto 850 Din. Ne ve pa, ali mu jo je napadalec vzel, ali jo je med napadom izgubil.

Sreški poglavar na čelu roparske tolpe. Pred tri in pol letom je iz samostana Dubočice, pri Plevlju izginil pop Risto Nenadič. Vsa znamenja so kazala, da je postal žrtve zločinskih morilcev, katerih pa ni bilo mogoče izslediti. Šele sedanjí sreški poglavar Milan Anatasijević je po kratki, a energični preiskavi našel nekatere sledove in odredil razne aretacije. Našlo se je tudi trpujo umorjenega popa, in sicer pod ruševinami nekaterih samostanskih celic, ki so jih zločinci zažgali par dni po izvršenem umoru. Dne 31. julija so ostanke popa Riste Nenadiča pokopali na najsvetanejši način. Pogrebu je prisostvovalo nad 3 tisoč ljudi.

Istočasno so orožniki v Peči aretirali Ljubo Damjanoviča, bivšega sreškega poglavarja v Plevlju. Po preiskavi se je namreč razodelo, da je on bil vodja zločinske tolpe, ki je ubila popa Nenadiča. Ko so Damjanoviča v avtomobilu pripeljali v Plevlje, ga je hotela množica linčati, kar pa je preprečil sreški poglavar Anatasijević. Preiskava se nadaljuje in vzbuja vedno večjo senzacijo, ker dokazuje, da je Ljubo Damjanovič kot sreški poglavar v Plevlju stal na čelu razbojniške tolpe, ki ima na vesti več deset nepojasnjenih ropov in umorov.

Velika tatvina dolarjev v Zagrebu. Dne 8. avg. je neznan žepar ukradel delavcu Marku Rodiču, ko je za trenutek zadremal v parku na Akademskem trgu ček za 500 dolarjev ter gotovinski 430 dolarjev in 1500 dinarjev. Marko Rodič je pred kratkim prišel iz Amerike in mu je žepar ukradel vse njegovo premoženje.

Samomor v cerkvi. Kakor poročajo s Sušaka se je 13. avg. v cerkvi sv. Jeronima na Reki v samomorilnem namenu zastrupila 18letna Marinka Tišnerjeva. Vzrok: nesrečna ljubezen.

Smrtina kosa. V Rajhenburgu je po daljšem bolehanju umrla gđ. Marica Kunejeva. — V Hraštniku je umrl posestnik in gostilničar Miho Dernovšek.

Voda zalila Kišovski rov. V četrtek 11. avgusta se je hitro razširila novica da je Kišovski rov zalila voda in da bo mnogo delavstva brez dela. Vaš dopisnik je na pristojnem mestu prejel naslednje informacije: Nedavno so na Martanovčevi parceli na Lokah našli velike plasti premoga. Prišli so torej z odkopom iz Kisovca pod Medjo na Martanovčovo polje. Pri tem delu so v četrtek našli v dolomit in so ga začeli razstreljevati. Kar nenkrat so opazili, da je voda všla v rov. Voda se ni mogla naenkrat zadržati in je tekla po novo skopani, 60 m dolgi progi v jarek II. horizonta in v IV. horizont, kjer se nahaja najboljši premog. Vodni pritisk se je sčasoma povečal na 8000 litrov na minuto, kar seveda sesalke niso mogle zmagovati in so jih morali demontirati.

Treba je ugotoviti, odkod je voda všla v rov; ali iz potoka Medije, malega potoka Ribnik ali iz hriba Borovnika, v katerem je polno vode. V petek se je pripeljal tudi rudniški glavar Stergar. Končno se je danes v soboto zjutraj poročilo strokovnjakom, da so omejili nadaljnji pritok vode. In kakor se čuje, bodo lahko v 4 dneh z delom zopet nadaljevali.

Delavstvo je bilo silno obupano, kajti, ako se strokovnjakom ne bi posrečilo pritok zadržati, bi voda zalila ves rov in par sto delavcev bi bilo brez kruha.

Socialistične in komunistične kandidature. Kakor smo že poročali, so vložili socialisti svojo kandidatno listo za skupščinske volitve v Ljubljani. Kandidat je železniški revident Josip Kitek, njegov namestnik pa uradnik Bolniške zavarovalnice Ivan Milnar. Komunisti in bernotovci so vložili skupno listo z odvetnikom dr. Milanom Lemežem kot kandidatom in Zvonimirjem Bernotom kot namestnikom. Listi sta po vrsti tretja in četrta.

Tudi za volilno okrožje Ljubljana-Novu mesto sta vložili obe skupini svoji kandidaturi listi. Na socialistični listi je nosilec tajnik OUZD Stane Likar, sreski kandidati pa železničar Fran Jernejčič za Črnomelj, posestnik Valentin Stebi za Kamnik, mestni uradnik Nace Mihevc za Kočevje, knjigovodja Josip Pastorek za Kranj, uradnik Delavske zbornice Josip Kopač za Krško in Ljeto, vlakovodja Ljudevit Miklošič za Logatec, viški župan Jurij Petrovič za Ljubljansko okolicu, Frank Jernejčič za Novo mesto in Fran Koren za Radovljico.

Nosilec komunistične liste je inž. Dragotin Gustinčič, sreski kandidati pa med drugimi Marcel Žorja za Ljubljansko okolicu in Kočevje, Mirko Weinberger za Ljeto, Anton Znidar za Kamnik in Kranj in dr. Milan Lemež za Radovljico. Socialistična lista na Kranjskem bo četrta, komunistična pa peta.

Brezarčen ljubimec. Šele 19 letni zidar Josip Beljak iz Arcline pri Voljniku je začel ljubavno razmere z nekim dekletom, ki se mu je končno udalo. Komaj pa je zaslužil, da postaja mati, mu je bilo očetovstvo mučno ter se ga je skušal otresti na vse mogoče načine. Prigovarjal je svoji bivši ljubici najprej, da navede kot očeta koga drugega. Ko se mu to ni posrečilo, ji je pozneje grozil, ter jo pestil suval v trebuh z namenom, da bi povzročil odpravo ploda. Ko se mu tudi to ni posrečilo, je po čakal na binkošti, ni ponedeljek zjutraj ob potu proti cerkvi. Ko sta se sešla, je bila s samokresom zastavil pot ter ji grozil, da jo umori, ako vztraja pri svoji trditvi. Ko vse ni nič pomagalo, jo je trikrat udaril z revolverjem po trebuhu s tako močjo, da je naslednjega dne — dva meseca pred iznosjenjem — porodila. Imel je kljub temu smolo, ker je otrok ostal pri življenju. Pred okrožnim sodiščem v Celju se je brezsrčno zagovarjal s alibromom, kar mu pa ni pomagalo. Dobil je dva meseca težke ječe.

Umrl so v Trbovljah: Macur Jože, 2 mesece, Retje 45, sin rudarja; Zupan Neža 79, Retje 7, prežitekarka; Martun Marija 31, Retje 65, žena delovodje; Krajšek Ana 80, Loke 37, žena rudarja; Likar Ana 8, Loke 324, hči rudarja.

Velika suša v Istri in na Krasi. Trst, 13. avgusta. Suša, ki pritiska že dva meseca, je v Istri uničila skoraj ves pridelek. Polja so ožgana; na mnogih krajih je zmanjkalo tudi pitne vode. Če ne bo v kratkem kaj dežja, se bodo popolnoma posušile tudi trte, v katere polaga istrski kmeti se poslednje upanje. Slušno sliko nudi tudi vsa Kras.

Osemnajst turistov ubitih v Alpah. Chamonix, Francija, 26. avg. — Gorski turistični vlak, ki ga vleče lokomotiva po zobčasti tračnici po strmini, je včeraj padel iz tira na Mont Blancu v francoskih Alpah. Lokomotiva in še en voz sta se preukucnili in padla sto čevljev globoko čez nasip. Osemnajst turistov je bilo ubitih in okrog 50 je ranjenih. Med zadnjimi je tudi nekaj Američanov.

Nove volitve na Irskem. Dublin, 26. avg. — Vlada Svobodne irske države je sredi razpusta mesec dni stari parlament in razpisala nove volitve za 15. septembra. Vlada upa z novimi volitvami reducirati mandate Valerovih republikancev.

Nevesta v "overalls". Fort Dodge, Iowa. — Mary Dugan, tukajšnja 19letna navest, si je izvolila "overalls" za svojo poročno obleko, ko se je v četrtek poročila.

RAZNO

Kaj bo: ženska ali moški. Ogrorna večina smrtnikov ni v zadregi glede pripadnosti temu ali onemu spolu in si tudi ne dela skrbi, da bi se utegnil kedaj moški izpremeniti v žensko ali narobe. Toda iznajdljiva priroda je v svojem večnem stremeljenju po varijacijah nekatere ljudi kruto udarila, ko jim je natovorila mimo kopice običajnih življenjskih skrbi še to ne-navadno skrb. Taki spolno neopredeljeni ali premalo opredeljeni ljudje se imenujejo hermofroditi. Med dvosposobi pa je malo izrazitih: pri večini se razvoj izvrši povsem neopaženo in normalno. Mogoča pa so tudi presenečenja, ki smo jih omenili uvo doma.

S takim primerom hermofroditizma se zdaj bavijo češki zdravniški krogi. Gre za deklico nekega železniškega uslužbenca v Frankštatu na severnem Moravskem. Stariši so jo sprejeli kot hčerko; dobila je pri krstu žensko ime in so jo tudi vedno smatrali za žensko bitje, ter jo kot tako vzgojevali. Sedaj je stopila v 15. leto, ki je — kakor znano — v doraščanju mladine, zlasti za ženske dokaj važno. In glej — od dne do dne je bolj podobna fantu. Visoka je 150 cm, krepke postave, močnih mišičastih udov. Na zgornji ustnici in na bradi so ji začele poginjati kocike, ki so 1—2 cm dolge. Goltanec ima moško obliko in tudi glas zveni v basu. Deklica sama pripoveduje, da ni nikdar v življenju občutila nič ženskega v sebi in se je vedno čudila, da jo oblačijo kot deklico. Imela je vsekar moške nagibe; rada se je igrala z dečki in je v tepežih z njimi zmerom zmagovala. Najljubša ji je bila teletovadba, zanimala pa so jo le moška opravila v hiši in na polju. V 13. letu so ji jeli poginjati brki pod nosom, v zadnjih letih pa se je rada zaljubljala v deklice, katerim je nosila razne darove in a njimi koketirala. Bližnjih atikov ni imela, ker se je bala kazni. Pred zdravniki je izjavila, da ji rada postaja moški.

Ta devotica, ki noče biti ženska, je bila minule dni v Brnu natančno preiskana in operirana. Zdravnik je ugotovil, da je duševno bližja moškemu nego ženskemu spolu. V njenem telesu so sicer ženski organi, vendar pa nerazviti in neoposobni za funkcijo, a tudi moški niso toliko razviti, da bi mogla brez nadaljnjega vpliva za moškega. Zdravnik sklepa, da je sicer ženska oseba, ki ima ženske organe, vendar pa je na pol moška. Z drugimi besedami: njen spol bi se lahko imenoval nevtralen ali tretji spol. Ta pa praktično ni mogoč.

Nadaljna zdravniška preiskava bo dokazala, ali se da izpolniti njena želja, da se z operacijo pretvori v moškega. Vsekakor se hoče deklica, če ji je že priroda dovolila samoodlobo, čimprej rešiti bluze in krila in se za vse čase posloviti od spola pramatere Eve. Če bo šlo ...

ZELEZNIŠKIM PISARNIŠKIM USLUŽBENCEM MEZDA POVIŠANA. Povišanje znaša pet odstotkov. Chicago, Ill. — Razsodišče je priznalo pisarniškim uslužbencem, skladiščnim delavcem in postajnim nastavljenecem na Illinois Central železnici pet odstotkov meznega povišanja. Ta razsodiščni izrek je veljaven tudi za njeni podružni železnici Yazoo in Mississippi. Povprečno povišanje je tri cente na uro. Pisarniški uslužbeni so v letu 1925 zaslužili povprečno na leto \$1661. Uslužbeni so vprašali za 10-odstotno meznjo povišanje.

Newyorški župan se v Nemčiji roga prohibiciji. Berlin, 26. avg. — Newyorški župan James Walker, ki se nahaja zdaj v Berlinu, je bil onepogost tukajšnjega Ameriškega kluba. Župan je navdušen z njimi vred pil penice se nemško pivo, in ko jinf je napil zdravico, jih je odgovoril: "Dragi moji begunci, ki ste ubežali 18. amendmentu!" ...

ZDRAVSTVO

Pobijanje nalezljivih bolezni. V Pasteurjevem zavodu v Parizu nadaljuje skromno in neopaženo svoja raziskovanja ruski znanstvenik dr. Bezredko, mogoče najboljši bakteriolog naše dobe. Po dolgem opazovanju je namreč prišel do zaključka, da napadejo bacili te ali one nalezljive bolezni vedno samo en, in sicer določen človeški organ, dočim se drugih sploh ne lotijo. Legar se nas prime n. pr. samo, če okužijo tako zvrste Ebertove pallice naša črevesa. Ostali organi prenese te bacile brez zlih posledic. Prav tako izbruhne pri človeku ali živali neprijetna furunkuloza le tedaj, če okužijo debeli streptokoli ali stafilokoki našo kožo. Če vzbizgamo te bakterije v poljuben notranji organ psa ali konja, se ne pojavijo na živili noben tvor. Če pa ranimo kožo, odnosno, če napravimo kanal od okuženega organa do kože, okuži bakterije prost vhod in furunkuloza se pojavi.

Ta lokalizacija povzročiteljev različnih epidemičnih bolezni je pomagala dr. Bezredku do odločilne zmage nad najhujšimi sovražniki človeškega organizma. Lani na jesen je n. pr. izbruhnil legar v Lodzu, središču poljske predilne industrije. Oblasti so takoj odredile varstveno cepljenje po metodi dr. Bezredka, t. j. skozi usta, kajti na ta način se črevesa najlažje imunizirajo. Izmed 23 tisoč 166 cepilnih ljudi je obolelo na legarju samo 43 oseb, to se pravi na vsakih 675 ljudi je prišel en pacient.

V Pondiheriju, prestolnici francoske Indije, je razsajala lani kolera. 1039 domačinov je zbolelo preden je dospelo iz Pariza naročeno cepivo, 831 pa jih je umrlo. Zato pa je bilo cepjenje v vakcino dr. Bezredka nad 5.000 ljudi in izmed njih sta umrli samo dva bolnika.

Novo cepjenje skozi kožo in sluznice se je izvršno obneslo pri ljudeh in živalih. Doslej so zdravniki pobijali furunkulozo s kopeli in mazili, v neredkih primerih pa so posegli tudi po operacijskem nožu. Toda nob je zapustil na operiranca za vselej brazgotino. Metoda dr. Bezredka odpravi neprijetnosti tekom enega dneva. In imenitni bakteriolog ima veliksanske uspehe tudi pri drugih nalezljivih boleznih. Z nepričakovanimi rezultati leči prana vnetja pri dojljah, vnetje srednjega ušesa, najrazličnejše izpuščaje in alično. Razum terapevtskega pome-

Slovenska Narodna

Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calahar; podpredsednik Andrew Vidrick, R. F. D. 7 Box 163, Johnston, Pa.; gl. tajnik Blas Novak; tajnik bolniškega oddelka Lavrene Gradick; gl. blaginjski John Vagrich; urednik glasila Jole Zavertnik; upravitelj glasila Philp Godina; vrhovni zdravnik Dr. F. J. Kern, 6233 So. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

GOSPODARSKI ODSEK:

Frank Somrak, predsednik, 956 E. 74th St., Cleveland, Ohio; Frank Alana, 2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jacob Zupančič, 2627 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

FOROTNI ODSEK:

John Goršek, predsednik, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.; John Trébil, Box 22, Strabane, Pa.; Tony Schragal, R. F. D. No. 1, Johnston City, Ill.; Frank Podhaj, Box 61, Park Hill, Pa.; Anton Šular, Box 164, Green, Kans.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Lavrene Gradick, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VEHODNO OKROŽJE: Joseph Zorko, R. F. D. 2, Box 120, West Newton, Pa.; Anton Abrams, 1169 E. 74th St., Cleveland, Ohio.

SEVERNO OKROŽJE: Jacob Balok, R. F. D. 2, Box 88, Pittsburg, Kans.; na jugozahodu: Frank Kusa, Box 958, Chisholm, Minn.; na sev. zap.: John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Frank Zajc, predsednik, 3899 W. 24th St., Chicago, Ill.; Ludvik McCrochet, 6409 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio; Albert Brast, 555 So. Pierce St., Milwaukee, Wis.

Zdržišveni odbor:

Frank Vidmar, predsednik, 2502 Augusta St., Chicago, Ill.; John Olip, 3426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.; Peter Gehlke, 3052 So. Broadway, Denver, Colo.

POZOR!—Korrespondence s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se namenjajo na posle gl. predsednika, se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVIO: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote volbe se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blaginjsko S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošljejo Frank Zajcu, predsedniku nadzornega odbora. Žiglas naslov je sgoraj.

Vsi prisilvi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Goršek, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročila in sploh vse, kar je v zvezi s glavnim jednoto, naj se pošlje na naslov: "PROSVETA," 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Na ima ta metoda tudi profilaktičen pomen in blizu se čas, ko bo rabil Bezredkova sredstva vsak kirurg pred operacijo in po operaciji. Ta dvojna opreznost bo rešila bolnika ponovne obolenosti in bo tudi preprečila naknadne komplikacije.

Dva belogardna generala ustreljena v Rusiji.

Moskva, 26. avg. — Uradno poročajo, da sta bila bivši kozaki general Boris Anenkov in njegov atašni šef, general Denisov, včeraj eksekutirana. Anenkov je bil kozakiški diktator v južni Sibiriji leta 1918. Oba sta služila v Kolčakovi armadi in vrnila sta se iz Kitajske pred nekaj meseci. Vrála se je sodna obravnava, ki je trajala 19 dni in stotine prič je potrdilo, da sta Anenkov in Denisov velela postreliti cele mase vojnih ujetnikov in revolucionarnih kmetov.

Spet en zamorec linčan.

Pine Bluff, Ark. — V četrtek je drhal tukaj linčala mladega zamorca, ki je bil obdošen napada na belokožno žensko. Drhal je iztrgala zamorca iz rok šerifa, ki ga je aretirala. Siro-maka so potegnili na prvo drevo in izstrelili vanj čez sto krogel.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELO TUDI VSA USTMENNA POJASNILA

France Bevk:

STRINBERGOVA MATI

Le površno in ponajveč radi razpitega sovraštva do žensk nam je znan Strindberg. Kdor je prebral dvaintrideset debelih zvezkov njegovih zbranih spisov — in niti ni treba, da vse prebere — bo spoznal, da je Strindberg znal bolj ljubiti nego sovražiti, da je bil velik umetnik, močne, nesrečne in zagonečne narave, ki mu je prinesla mnogo težkih ur.

Morda je bil v tistih starih, ki so ga najbolj živo zadevale v meso in najbolj bolele, krivičen v toliko, da je risal le senčne strani in je svetle poteze zamolčal, ker jih ni opazil. To se mu je pripetilo, ko je opisal odnose moža do žene. Ne vselej. Tudi solne strani te vrste so vidne v njem in niso redke. In če lahko trdimo že pri drugih možeh, da je pri odnosu do matere v ka-li položeno razmerje do drugih žena, smemo to trdit tudi pri Strindbergu. In lahko rečemo, da nam je Strindberg v razmerju do matere simpatičen.

Z naturalistično natančnostjo nam opisuje Strindberg svoje življenje. V knjigi "Sin deklet" nam riše svoje detinsko in dijaško dobo. Njegov oče je bil aristokrat po rodu in vzgoji. Mati

je bila sprva dekla, ki jo je pozneje oče poročil: O nji piše: "Mati je bila v svoji notranjosti demokratinja. Bil je vedno preprosto, a čisto opravljeno. Otroci so morali nositi čiste in zdrave obleke, a nič več kot to. Bila je prijazna do služinčadi, in je kaznovala svoje otroke, če so se grdo obnašali nasproti njim, takoj, ne da bi za deva preiskala, samo na podlagi ovadbe. Nasproti ubožcem je bila dobrosrčna; naj je bilo še tako pomanjkanje v družini, ni nikoli pustila berača od vrat, ne da bi mu dala jesti."

Na drugem mestu: "Za otroke je bila vedno polna skrbi. Strigla jim je nohte, zavezovala ranjene prste, tolažila je in pomirjala, če je oče koga kaznoval, kljub temu, da nas je pogosto zatožila. — Iz njenih rok smo dobili jedi, od nje smo dobili tolažbo; zato je bila priljubljena, medtem ko je oče ostal tujec, prej sovražnik kot prijatelj."

Kot mlad dijak je moral za nekaj časa od doma. Občutil je čustvo praznote, čutil se je tako zapuščenega, da je začel jokati.

"Ko so ga bratje vprašali, zakaj joče, je odgovoril, da hoče domov, k materi. Smejali so se mu. V tem hipu mu je priplaval na loda podoba matere pred oči. Res-

na, mila, smehljajoča se mu je prikazala. Slika je njene besede ob parniku: Bodi ubogljiv in prijazen nasproti vsakomur, pazi na obleko in ne pozabi na večerno molitev. Pomislil je nato, kako je bil neposlušen nasproti nji, in se je vprašal, če je morda bolna. Njena slika se je dvignila, očičena, razjasnjena, in ga je vlekla k sebi z večno nepretrgljivimi nitmi hrepenenja. To hrepenenje po materi ga je spremljalo skozi vse življenje. — Kaj je bilo, ki ga je tako vezalo z materjo?"

Tako piše Strindberg o materi v gori imenovanem romanu. Postala je po mnogih porokih — dvanajst jih je imela — šibka, legla je zgodaj v posteljo in je le tu pa tam zopet vstala. O njeni smrti piše:

"Neke noči ga je prebudil očetov glas iz spanja. Planil je kvišku. Tema je bila v sobi. Iz teme je slišal očetov glas, ki je bil globok in trepetajoč: — Dečki, vstanite, pridite k materi in smrti postelj!

Kakor strela ga je zadelo. Tresel ga je mraz, da so udje tolkli drug ob drugega, medtem ko se je oblačil; koža na obrazu je postala led; oči so bile široko odprte, zalivale so jih solze, da je bil videti plamen luči kakor ogromen mozolj.

Nato so stali vsi ob bolniški postelji. Jokali so eno ur, jo-

kali so dve, tri ure. Noč je počasi potekala. Mati je bila nezvestna in ni spoznala nikogar. Smrti ni bil prišel z grgranjem in vpitjem v sili. Mlajših otrok ni so prebudili.

Janez (to je Strindberg kakor sebe imenuje v tem delu) je sedel in mislil na vse hudo, ki ga je storil. Po treh urah so se solze posušile. Mladi so prihajali in šle. Zadnja misel je bila smrt. Kako bo, če mame ne bo več? Pusto in prazno. Brez tolažbe, brez nadomestila. Ena samo zgoljenost temno nesreče je slutil.

Vsa za eno svetlo točko je begal. Njegove oči so se ozirale na omaro, na kateri je stal kip iz gipsa s cvetico v roki. V tej omarici je ležal edini dobiček, ki mu ga je prinesla ta neskončna nesreča; dobil bi prstan. (Mati mu je bila namreč obljubila enega izmed svojih prstanov, kadar umrje.) Videl ga je na svoji roki. — To je spomin na mater, bi lahko dejal. Pri tem spominu bi jok, toda misli, da je lepo imeti prstan na roki, ni mogel zadržati. — Fej! Kdo more gojiti tako nizkotne misli ob smrti postelji svoje matere? Od zasplosti pijani možgani, objokani otrok. Ne, dedič ne. Ali je bil bolj lakomen kot drugi? Ali je lakomne naravi? Ne, ker bi sicer ne bil o dogodku nikoli govoril, ker je bil globoko v njem zakopan. Toda spominjal se je vse življenje nani; zdaj pa zdaj je spaval na vrh in kadar je prišel, v noči brez spanja ali v brezdelnih urah utrujenosti, mu je gorel obraz. Proučeval je tedaj samega sebe in svoje ravnanje in se je kaznoval kot najnižje med vsemi ljudmi.

Janez gotovo ni mislil samo na ubogi prstan; njegova misel je bila samo raztresenost enega hipa, dve minuti za mesece dolga žalovanja. Ko je slednjič postalo vse tiho v sobi in je oče dejal: Mati je mrtva, je bil neutešen. Zavpil je kot človek, ki se potaplja.

V nedeljo je bral oče pridigo z vsebino: Naša prijateljica ni mrtva, ona samo spi. S kakšnim neznanim zaupanjem je vzel te besede dobesedno! Kako je znal trgati rano in jih obenem celiti! Ona ni mrtva, ona samo spi, je ponavljal ves veseli. Mati spi v mrzlem salonu in pač nihče ne pričakuje, da se bo prebudila. Strindberg je težko pogrešal mater celo četrtletje. "Žalova je dolgo, toda to je bila bolj potreba, da je živel dalje v tem sočutju, ki je bil nekaj izraz za njegovo prirojeno težkomišelnost; ta je dobila v žalovanju za materjo svojo prikladno obliko."

To je samo par potez o čustvenem razmerju Strindberga do njegove matere; mislim, da ga označujejo dovolj ostro.

Dve darili za nove naročnike

Kdor se potrudil v sedanjih kampanji in dobi osem polletnih ali štiri celoletne naročnine za dnevnik "Prosveto" in polje celo vsoto upravnštva, dobi krasno samonapojno pisalno pero

in avtomatični svinčnik z lepim zlatim znakom S. N. P. J.

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopih, črtanih in izobčenih članov naznaniti upravnštvu Prosveta, da se lahko točno vredi imenik za pošiljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošlje glavnemu tajniku ostanjejo tam v arhivu in jih upravnštvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na nalašč zato pripravljene listine vse naslove upravnštva Prosveta posebej. Upravnštvo uljudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo. Philip Godina, upravitelj.

NAKOČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENC!"

PRODAMO

za nizko ceno 40 akrov farma v državi Wisconsin. Oglasite se ali pišite na Box—, 2737 So. Turner Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

POHIŠTVO NA PRODAJ.

Proda se raznovrstno pohištvo po zmerni ceni. Vseled boljši se nameravamo preseliti in bi radi prodali pohištvo. Pridite osebno pogledat v prvo nadstropje: Mr. Eckart, 2144 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

POJASNILO DRUŠTVENIM TAJNIKOM IN POŠILJATELJEM RAZNIH NAZNANIL.

Kadar pošljete listu Prosveta, kakor koli naznanila in zahvale o smrti, tedaj vselej povejte v pismu, ali želite imeti plačan oglas ali kot navadno vest. Ako je priobčeno kot navadna vest, se izpusti iz naznanila vse osebne zahvale in imena posameznikov, ter se tako naznanilo priobči brezplačno. Kadar pa hočete imeti priobčeno celo vrsto raznih imen in drugih stvari, je pa to oglas, za katerega se mora plačati, to velja za član in za nečlane. Nadalje velja isto tudi za razne prireditve, veselice, shode, itd. Vselej je treba povedati ali hočete imeti plačan oglas ali samo navadno članikarsko vest, tud v takem slučaju se za navadno vest, naredi stvar bolj na kratko in se pove le važnejši del. Če pa naročite, da naj bo plačan oglas, se priobči vse, kar zahtevate. Isto tako velja za vsa druga naznanila če se koga tiče, želenne ponudbe, prodaje, itd. Za vse take stvari se mora vedno povedati, da naj bo to oglas, kolikokrat naj se listi priobči in da bodete zanj plačali. To pojasnilo dajem radi tega, ker je to sklep konvencije; da se potem ravnamo vsi, društva, člani, naročniki in upravnštvo lista. Prosim, da to upoštevate in se potem ravna. — Filip Godina, upravitelj.

NA PRODAJ JE

štiri sobna hiša po nizki ceni. Oglasite se pri lastniku na: 2717 So. Trumbull Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

Tisti Slab, Izdelan In Truden Občutek ob Jutru

Prvi snaki upalosti vitalnih moči in energije je tisti izmučen in vseh občutek ob jutru, ko vstanete iz postelje, kakor tudi pojemanje ambicije. Ljudje v tem stanju trpe po navadi na sledečih bolih: slab teš, pokarjena prebava, izguba teže, ledična ali jetrna oslabele, drsenje mehurja, slabi klici, izgubljanje telesne ali izred, glavobol, vrtoglavost, vzdižavanje, nesredi v trdih, odreni, adreni, a belina, pokriti leski in drugi podobni boli.

Nuga-Tone je izredno gradivo zdravila, moči in energije, in tiste črna in moči, ki so za imal, vedo to. To zdravilo povzroča bogato, rdečo kri, nahranjuje sive in mišice in poljaže ter postavlja vitalne organe do presenetljive mere. Nuga-Tone je najboljšo zdravilo za popravilo telesa, izboljšanje naprave in uspostavlja telo v stanje pravega reda. Lekarija za prodajo s garancijo: ki pomeni, da se denar vrne, če zdravilo ni uspelo. Počistite se zdravilno in se prepričajte. Odklonite nadežnost — bodite sigurni, da dobite prvi Nuga-Tone.

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v zalogi sledeče knjige:

- AMERIŠKI SLOVENC! — izvrstna krasna knjiga, obsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane \$5.00
- Slovensko-Angliška Slovnica — zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, z dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo \$2.00
- Zakon Biogenetike — tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamoreta črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro, stane samo \$1.50
- Pater Malaventura — V Kabaretu — zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami, stane samo \$1.50
- Zajedaki — resnična povest in prava ilustracija doslej skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki, stane samo \$1.75
- Jimmie Higgins — krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek, stane samo \$1.00
- Zapiski 8. redne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo \$0.50
- "Hrbenica" — drama v treh dejanjih s prologom in epilogom — mehko vezana, stane samo \$0.25
- "Informator" — knjižica z vsemi potrebnimi podatki o S. N. P. J. — zelo priporočljiva za člane — stane samo \$0.20

Pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NI DVOMA

da so naše hipoteke (morgeči) in bondi ali obveznice, danes ravno tak varni, kakor so bili prošlih 40 let. Razsodnim ulagateljem služi pri njih odločevanju, naše izkustvo.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE., vogal 19. ulice CHICAGO, ILL.
OTTO KASPAR, predsednik.

Denarne pošiljave v Jugoslavijo po zmerni ceni.

Kampanja za dnevnik

Vsi aktivni člani S. N. P. J. naj gredo na agitacijo! Dnevnik mora imeti preko 10,000 naročnikov še to leto. Agitatorje, ki bodo delavni, čakajo lepe knjižne nagrade.

Kampanja za nove naročnike na dnevnik "Prosveto" se odpre 15. februarja 1927 in se zaključuje 15. novembra 1927.

Vsako, ki se naroči na dnevnik "Prosveto" in ki donesle še ni bil naročnik, bodi za pol leta ali za celo leto, ali če stari naročnik pošlje dve ali več naročnin NOVIM NAROČNIKOV, je deležen nagrade v knjigah iz zaloge Književne Matice S. N. P. J.

Pogoj za nagrado je NOV NAROČNIK in vsako mora poslati celo vsoto naročnine brez vsakega odbitka poštnine ali provizije upravnštva "Prosveta". V tej kampanji ni dovoljena nobena provizija. Kdor si vzame provizijo, ne dobi nagrade.

Za eno polletno naročnino na dnevnik je pošiljatelj deležen knjigo "Jimmie Higgins," ki je vredna \$1.00. Za eno celoletno naročnino je pošiljatelj deležen "Slovensko-angliške slovnice," vredne \$2.00, ali pa drugih knjig iz zaloge Književne Matice v vrednosti \$2.00.

Za dve celoletni naročnini dobi pošiljatelj knjigo "Ameriški Slovenci," vredne \$5.00, ali pa drugih knjig iz zaloge Književne Matice v vrednosti \$5.00.

Bratje in sestre S. N. P. J., kakor tudi drugi rojaki in rojakinje, ki se niste naročili na dnevnik "Prosveto," sedaj se vam nudi ugodna prilika, da si za majhno vsotico nabavite dober list in poleg tega dobiti še dobre knjige ZASTONJI!

Pokarite se z naročbo! Pošljite naročnino še danes! Naročnina "Prosveta" za eno leto je \$6.00, za pol leta \$3.00. (Za Chicago in Cicero je \$7.50, člani plačajo \$6.30, za Evropo pa \$9.00.) Člani S. N. P. J. doplačajo \$4.80 za celo leto ali \$2.40 za pol leta, ker člani plačajo pri anonsiranju \$1.20 na leto za tednik.

Mladinski list stane za eno leto \$1.20.

Vsa pisma in denar pošljite na naslov: Prosveta, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

SPOVED

L. N. Tolstoj.—Prevedel Josip Vidmar.

(Dolje.)

Potrebna in dragocena je razrešitev protislovja med končnim in neskončnim in tak odgovor na življensko vprašanje, da je življenje mogoče. In to edino razrešitev, ki je najdemo povsod, vedno in pri vseh narodih, — razrešitev, ki se je izoblikovala v času, v katerem za nas izgine vsaka zgodovina človeškega življenja, razrešitev, ki je tako težavna, da mi ne moremo ustvariti ničesar podobnega, to razrešitev lahko mislimo razdiramo, zato da bi zopet postavili ono vprašanje, ki je lastno vsakomur in na katero nimamo odgovora.

Pojem neskončnega Boga, božanstvenosti duše, zveze med človeškimi dejanji in Bogom, enotnosti, bitnosti duše, človeškega pojma npravnega dobrega in zla — so pojmi, ki so izdelani v skriti neskončnosti človeške misli, so tisti pojmi, brez katerih ne bi bilo ne življenja ne mene samega, jaz pa sem zavrgel vse to delo celega človeštva in hočem napraviti vse sam, na novo in po svoje.

Takoj nisem tako mislil, toda zarodki teh misli so že bili v meni. Razumel sem prvič, da je moj, Schopenhauerjev in Salomonov položaj kljub vsej naši modrosti nespameten: mi vemo, da je življenje zlo, pa vseeno živimo. To je očitna nespametnost, kajti če je življenje bedasto, — in če jaz tako ljubim razumnost, — tedaj je treba življenje uničiti, pa ga ne bo imel kdo zanikati. Drugič sem razumel, da se vrte vsa naša razsojanja v začaranem krogu kakor kolo, ki ne prime v zobato kolo. Naj razsojamo še toliko in še tako imenitno, odgovora na vprašanje ne moremo dobiti in vedno bo 0 = 0, in da je radi tega naša pot najbrž zmotna. Tretjič, začel sem spoznavati, da je v odgo. vorih, ki jih daje vera, shranjena najgloblja modrost človeštva, in da jih na podlagi razuma nisem imel pravice zanikati in da so ti glavni odgovori edini odgovor na življensko vprašanje.

X.

Spoznal sem to, vendar pa mi ni bilo od tega lažje. Sedaj sem bil voljan sprejeti vsa, ko vero, samo da ne bi od mene zahtevala naravnost zanikanja razuma, kar bi pomenilo laž. In proučeval sem kakor budizem, tako mohamedanstvo in bolj od vseh drugih — po knjigah in živih ljudeh okrog mene — kristjanstvo.

Naravno je, da sem se obrnil na verne ljudi mojega kroga, na učenjake, na pravoslavne bogoslovce, na menihe, na samostanske očete, na pravoslavne bogoslovce novega odenka in celo na takozvane nove kristjane, ki izpovedujejo izveličanje že iz same vere v odrešenje. In oklepal sem se teh verujočih ljudi in jih izpraševal, kako verujejo in v čem vidijo smisel življenja.

Kljub temu, da sem kolikor sploh mogoče popuščal in da sem se izogibal vsakih debat, nisem mogel sprejeti vere teh ljudi, — videl sem, da tisto, kar so oni izdajali za vero, ni bilo pojasnitev, temveč zatemanje življenskega smisla, in da sami svoje vere niso uveljavljali, zato da bi odgovorili na ono življensko vprašanje, ki je privedlo do vere mene, temveč zaradi nekakšnih drugih, tujih mi ciljev.

Spominjam se mučnega čustva groze, ki me je prevzemala, ko sem padal iz nade, ki sem jo tolikokrat in tolikokrat občutil v občevanju s temi ljudmi, nazaj v prejšnji obup.

Cim bolj, čim podrobneje so mi razlagali svoje verske nauke, tem jasneje sem videl njihovo zablodo in tem bolj sem izgubljal nado, da bi v njihovi veri našel razjasnitev smisla življenja.

Ni me odbilo to, da so pri razlaganju svo je vere primešavali kristjanskim resnicam, ki so mi bile vedno pri srcu, če veliko drugih nepotrebnih in nerazumljivih stvari, — to me ni odbilo; temveč odbilo me je to, da je bilo življenje teh ljudi ravno tako kot moje, samo a to razliko, da ni odgovarjalo tistim načelom, ki so jih razvijali v svoji veri. Čutil sem jasno, da varajo sami sebe in da kakor jaz ne poznajo drugega smisla, kot živeti, dokler gre, in jemati vse, kar roka doseže. Videl sem pa to potem, le: če bi poznali tisti smisel, pri katerem izgine vsak strah pred izgubami, trpljenjem in smrtjo, tedaj bi se jih ne bali. Oni pa, ti verujoči ljudje našega kroga, so živeli popolnoma tako kot jaz, v blagostanju in izobilju, skušali so ga povečati ali ohraniti, se bali izgub, trpljenja in smrti in so popolnoma tako kot jaz in kot vsi mi, neverni, živeli v naslavljanju svojih poželenj; skratka, živeli so prav tako slabo kot neverni ljudje, če ne še slabše.

Nobeno razlajanje me ni moglo prepričati o istinitosti njihove vere. Le taka dejanja, ki bi pokazala, da poznajo smisel življenja, pri katerem revščina, bolezen, smrt, ki so strašne zame, zanje niso strašne, bi me mogla prepričati. Ampak takih dejanj nisem videl med temi raznovrstnimi vernimi ljudmi našega kroga. Nasprotno, videl sem taka dejanja med najbolj nevernimi, nikdar pa ne med takozvanimi vernimi ljudmi našega kroga.

In spoznal sem, da vera teh ljudi ni tista vera, ki sem jo iskal, da njihova vera ni vera, temveč ena izmed epikurejskih uteh v življenju. Spoznal sem, da je ta vera mogoče dobra — čeprav ne za uteho, vendar vsaj za majhno razvedrilo skesanemu Salomonu na smrtni postelji, da pa ne more biti dobra za ogromno večino človeštva, ki ni poklicana, da bi se zabavala, poslušajoč se dela drugih, temveč zato, da bi tvorila življenje. Zato, da bi lahko celo človeštvo živel, zato da bi lahko nadaljevalo življenje in mu pripisovalo smisel, — morajo imeti te milijarde drugo, resnično znanje vere. Kajti o tem, da vera eksistira, me ni prepričalo to, da se mi s Salomonom in Schopenhauerjem nisimo ubili, temveč to, da so živele in žive te milijarde in da so nas s Salomoni vred odgojile na svojih valovih življenja.

In jel sem se zblíževati z vernimi ljudmi bednega preprostega, neizobraženega sloja, z romarji, menihi, razkolniki, kmeti. Tudi vera teh ljudi iz ljudstva je bila kristjanska, kakor vera laživnikov iz našega kroga. H kristjanskim istinam je bilo tudi tu primešano veliko vraž, vendar pa je bila razlika v tem, da so bile vraže vernim ljudem našega kroga popolnoma nepotrebne, da niso bile v zvezi z njihovim življenjem in da so jim bile samo svoje vrste epikurejske utehe; vraže vernih ljudi iz delavnega ljudstva pa so bile tako tesno zvezane z njihovim življenjem, da si ni bilo mogoče misliti njihovega življenja brez teh vraž, — bile so neobhodni pogoj za to življenje. Celotno življenje vernih ljudi našega kroga je bilo protislovje z njihovo vero, celo življenje vernih ljudi iz delavnega ljudstva pa je bilo potrjevanje tistega smisla življenja, ki jim ga je dajalo znanje vere. In pričel sem se vživljati v življenje in verovanje teh ljudi in čim bolj sem se vživljal, tembolj sem se prepričeval, da imajo resnično vero, da je njihova vera zanje neobhodna in da jim le ona daje smisel in možnost življenja. Nasprotno temu, kar sem videl v našem krogu, kjer je življenje brez vere mogoče in kjer se od tisoč ljudi komaj eden šteje za vernega, je v njihovi sredi na tisoč ljudi komaj eden, ki ne veruje. Nasprotno temu, kar sem videl v našem krogu, v katerem poteka celo življenje v brezdelju, zabavah in nezadovoljnosti z življenjem, sem videl, da je potekalo celo življenje teh ljudi v težkem trudu; in bili so zadovoljni s svojim življenjem.

(Dolje prihodnjik.)